

ΚΡΙΤΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

Hieronymus Menges Dr. theol. Die Bilderlehre des hl. Johannes von Damascus, Münster i. W. (Aschendorffsche Verlagsbuchhandlung) 1938, S. 190, RM. 4,50.

Τῆς πραγματείας αὐτοῦ ταύτης «Ἡ περὶ τῶν εἰκόνων διδασκαλία τοῦ ἁγ. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ» προτάσει ὁ συγγραφεὺς κ. Ἰερώνυμος Menges, Dr. theol., ἀναγραφὴν τῆς πλουσιωτάτης περὶ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου βιβλιογραφίας, εἶτα δ' ἐν εἰσαγωγῇ παρέχει βιογραφικὰς πληροφορίας καὶ γενικὸν αὐτοῦ χαρακτηρισμὸν ὡς φιλοσόφου καὶ θεολόγου, ὡς διδασκάλου καὶ κήρυκος, ὡς ποιητοῦ καὶ ἀπολογητοῦ καὶ γενικῶς ὡς συγγραφέως, ἐξαιρεῖ δὲ τοὺς ὑπὲρ τῶν ἁγίων εἰκόνων λόγους αὐτοῦ («Ἦρὸς τοὺς διαβάλλοντας τὰς ἁγίας εἰκόνας») οὓς κατὰ τὰ ἔτη 726—730 συνέγραψεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης. Τὴν περὶ τῶν ἁγ. εἰκόνων διδασκαλίαν αὐτοῦ ἐξέθηκε καὶ ἐν τῇ 1στ' κεφαλαίῳ τῆς «Ἐκθέσεως Ὁρθόδοξου πίστεως», ἣν περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς αὐτοῦ συνέγραψεν. Ἐτελεύτησε δὲ τὸν βίον πιθανῶς τῇ 4 Δεκεμβρίου 749.

Ἄλλὰ τίς ἢ ὑπῆρξεν σχέσις τοῦ ἁγ. Ἰωάννου πρὸς τοὺς πρὸ αὐτοῦ γράψαντας; Ὁ κ. Menges ὑποδεικνύει ὅτι ὁ ἁγ. Ἰωάννης παραπέμπει συνεχῶς εἰς τὸν Μ. Βασίλειον (330—379). Εἰς αὐτὸν ὀφείλει γενικὰς τινὰς ἀρχὰς περὶ τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων, ὡς τὴν ταυτότητα τῆς εἰκόνας πρὸς τὸ πρωτότυπον αὐτῆς καὶ τὸ ὅτι ἢ τιμὴ τῆς εἰκόνας ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει. Σπουδαῖα ἐπίσης πηγὴ δι' αὐτὸν ὑπῆρξαν τὰ εἰς τὸν Διονύσιον Ἀρεοπαγίτην ἀποδιδόμενα συγγράμματα, τὰ τοῦ Λεοντίου Νεαπόλεως Κύπρου καὶ ἄλλων συγγραφέων, οἵτινες δὲν ἔγραψαν συστηματικῶς ἐπὶ τοῦ θέματος, ἀλλ' ἐν παρόδῳ ἐξέθησαν τὰς γνώμας αὐτῶν, ἃς ἔλαβεν ὑπ' ἔψαι ὁ Ἰωάννης. Ὁ κ. Μ. ἐφεξῆς προσάγει ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰς μαρτυρίας περὶ τῆς χρήσεως καὶ προσκυνήσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκτίθησι τὰς ἐχθρικὰς κινήσεις κατὰ τῆς χρήσεως καὶ προσκυνήσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων μέχρι τῆς εἰκονομαχίας τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγ. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, προκληθέντος ὑπ' αὐτῆς ἴν' ἀμυνθῆ τῆς προσκυνήσεως τῶν ἁγίων εἰκόνων. Ἐκ τῆς ἐρεύνης ταύτης τοῦ κ. Μ. ἀποδεικνύεται ὅτι μέχρι τοῦ ἁγ. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ δὲν ὑπῆρχεν συστηματικὴ ἀπολογητικὴ ὑπὲρ τῶν εἰκόνων, ἐπομένως ἡ εἰκονομαχία εὔρεν ἀπροπαρασκευαστοὺς τὴν Ἐκκλησίαν ὅπως ἀμυνθῆ κατ' αὐτῆς. Εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην Δαμασκηνὸν ὀφείλεται ἡ πρώτη συστηματικὴ ἐκθεσις τῶν λόγων δι' οὓς ἐπεβάλλετο ἡ χρῆσις καὶ ἡ κατάδειξις τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων.

Μετὰ τὴν Εἰσαγωγὴν ὁ κ. Μ. εἰσερχόμενος εἰς τὸ κύριον θέμα τῆς πραγματείας αὐτοῦ ἐν πρώτῳ μὲν μέρει ἐξετάζει τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου περὶ τῆς εἰκόνας, καὶ περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς χρήσεως

καὶ τῆς προσκυνήσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων, ἦτοι ὄρισμός τῆς ἐννοίας εἰκόνοσ, τρόποι τῶν παραστάσεων τῶν εἰκόνων, τὰ παριστώμενα καὶ τὰ μὴ δυνάμενα νὰ παρασταθῶσι δι' εἰκόνοσ, ὄρισμός καὶ τρόπος τῆς προσκυνήσεωσ, σχέσεις τοῦ τύπου πρὸς τὸ πρότυπον, ἢ τιμὴ τῶν ἁγίων ὡσ προϋπόθεσις τῆς τιμῆσ τῶν εἰκόνων αὐτῶν. Ἐν δευτέρῳ μέρει ἐξετάζε-ται εἰδικώτερον ἢ τιμὴ τῶν εἰκόνων ἐπὶ τῇ βάσει τῆσ ἁγίασ Γραφήσ καὶ τῆσ ἱεράσ Παραδόσεωσ, ἐπὶ τοῦ γεγονότοσ, ὅτι ὑπῆρχον αἱ εἰκόνεσ ἐν χρήσει καὶ τιμῇ, χωρὶσ ν' ἀπαγορευθῶσι καὶ διὰ τοῦτο κακῶσ πράττου-σιν οἱ εἰκονομάχοι πολεμοῦντεσ τὴν τιμητικὴν προσκύνησιν τῶν ἱερῶν εἰκόνων. Περαιτέρω προσάγονται αἱ γνώμαι τοῦ ἁγ. Ἰωάννου περὶ τῆσ ὠφελείασ ἐκ τῆσ προσκυνήσεωσ τῶν εἰκόνων καὶ ἐκ τοῦ γεγονότοσ τῆσ ἐναρκαλώσεωσ τοῦ Χριστοῦ, Ὁ κ. Μ. ἐκτίθησι τὰσ γνώμασ καὶ τὴν δι-δασκαλίαν τοῦ ἁγ. Ἰωάννου συμπάλλων αὐτὰσ πρὸσ τὰσ τῶν προγενε-στέρων καὶ μεταγενεστέρων Διδασκάλων τῆσ Ἐκκλησίασ.

Βεβαίωσ, ὡσ παρατηρεῖ ὁ κ. Μ., οἱ προτεστάνται κριταὶ τῆσ διδα-σκαλίασ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου μὴ κατανοοῦντεσ τὴν βαθυτέραν ἐννοιαν τῆσ διδασκαλίασ αὐτοῦ, θεωροῦσιν αὐτόν ὑπέρμαχον καὶ ἀπολογητὴν δεισι-δαιμονίασ, οὐδ' ἐκτιμῶσι προσηκόντωσ τὴν διάκρισιν, ἣν ὁ Ἰωάννησ ποιεῖται μεταξὺ τῆσ «λατρευτικῆσ προσκυνήσεωσ» καὶ τῆσ «τιμητικῆσ προσκυνήσεωσ». Ὁρθῶσ ὁμωσ κρίνων τισ δὲν δύναται νὰ μὴ ἀνομολο-γήσῃ, ὅτι ὑπῆρξεν ὁ ἁγ. Ἰωάννησ ἐνθερμοσ ὑπέρμαχοσ τῆσ τιμητικῆσ προσκυνήσεωσ τῶν εἰκόνων κατὰ τῶν εἰκονομάχων καὶ ὅτι ἡ διδασκα-λία αὐτοῦ περὶ τῶν εἰκόνων ὑπῆρξε τόσον πλήρησ καὶ τελεία ὥστε δὲν προῦχώρησε μετ' αὐτόν. Ὁ κ. Μ. ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἅγιοσ Ἰωάννησ ἔθηκε σταθεράν βάσιν διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆσ Ἐκκλησίασ περὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων. Διέκρινε σαφῶσ τὴν «λατρείαν» τῆσ «προσκυνήσεωσ» Ἄπέκρουσε σθεναρῶσ καὶ διὰ πολλῶν ἐπιχειρημάτων τὴν κατηγορίαν τῶν εἰκονομάχων ὅτι ἡ προσκύνησις τῶν εἰκόνων εἶναι εἰδωλολατρεία. Ἐχρησιμοποίησε καλῶσ καὶ τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ τὴν Παράδοσιν. Ὑπέδειξε τὴν ἐκ τῆσ προσκυνήσεωσ τῶν ἁγίων εἰκόνων ὠφέλειαν τῶν πιστῶν. Πάντεσ δὲ οἱ μετ' αὐτόν γράψαντεσ ἐπ' αὐτοῦ ἐστηρίχθη-σαν. Ἡ ἀπόφασις τῆσ Ζ' Οἴκουμ. Σύνοδοσ (787) ἐστηρίχθη ἐπὶ τῆσ διδασκαλίασ τοῦ Δαμασκηνοῦ. Νέα ἐπιχειρήματα οἱ Πατέρεσ τῆσ Συνόδοσ ἐκείνησ προσήγαγον σχετικῶσ μόνον πρὸσ τὸ χριστολογικὸν μέρος τῆσ περὶ εἰκόνων διδασκαλίασ. Ἡ Σύνοδοσ παρεδέχθη τὴν διάκρι-σιν μεταξὺ τῆσ «λατρείασ» καὶ τῆσ «προσκυνήσεωσ», ἀνέγραψε δὲ χω-ρία τῶν Πατέρων, ἅτινα ὁ ἁγ. Ἰωάννησ ἐπιμελῶσ εἶχε παραθέσει ἐν τοῖσ λόγοισ αὐτοῦ. Οἱ μετὰ τὸν ἁγ. Ἰωάννην ἀπολογηταὶ τῆσ προσκυ-νήσεωσ τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐπ' αὐτοῦ ἐστηρίχθησαν, ὡσ ὁ Θεόδωροσ Στουδίτησ (+826) καὶ ὁ Νικηφόροσ Πατριάρχησ ΚΠόλεωσ (806—815), ὡσαύτωσ καὶ ὁ μέγασ Φώτιοσ (820—891 [898]), ὃν ὁ κ. Μ. ἀδίκωσ ἀποκαλεῖ «πατέρα τοῦ ἀνατολικοῦ σχίσματοσ».

Τοιοῦτο τὸ περιεχόμενον τῆσ πραγματείασ τοῦ κ. Μ. Προτάσεται ἐν ἀρχῇ αὐτήσ, ὡσ εἶπομεν, πλουσία βιβλιογραφία περὶ τοῦ ἁγ. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ. Εἰσ αὐτὴν δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰ ἐξῆσ συγγράμ-

ματα: O. Bardenhewer, Die altkirchliche Literatur V, 51-65. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἀρχιεπισ. Ἀθηνῶν, Αἰτίαι καὶ γενικὸς χαρακτήρ τῆς Εἰκονομαχίας, «Θεολογία» Η'. 1930, σ. 5 ἐξ. Τοῦ αὐτοῦ: Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, Ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ Ἀλεξανδρείᾳ 1910, σ. 278 ἐξ. Ἰωάννου Φωκυλίδου, Ἡ Ἱερὰ Λαύρα Σάββα τοῦ ἡγιασμένου, Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ 1927, σ. 285 ἐξ. D. Fecioru, Viata sfantului Joan Damascin, Bucuresti 1935. Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, πρ. Λεοντοπόλεως, ὁ ἁγ. Ἰωάννης Δαμασκηνὸς καὶ τὰ ποιητικὰ αὐτοῦ ἔργα, «Νέα Σιών» Ἱεροσολύμων ΚΣΤ'. 1931, σ. 385 ἐξ. — Biographie de Saint Jean Damascène, ed. Qustantin Basa (Bacha) Texte original arabe, Harisa 1912. London 1912. Γερμανικὴ μετάφρασις ὑπὸ G. Graf., ἐν τῷ περιοδ. «Katholik» ἀναγγραφομένη ὑπὸ τοῦ κ. Hier. Menges.

Ἡ ἐπιστημονικὴ πραγματεία αὐτοῦ αὕτη εἶναι ἀξία πάσης προσοχῆς, διότι ἐκτίθεται ἐν αὐτῇ πληρέστατα ἡ διδασκαλία τοῦ ἁγ. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων καὶ δὴ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτόν, οὕτως ὥστε ἡ πραγματεία τοῦ κ. Menges ἐκτὸς τῆς εἰδικότητος αὐτῆς ἔχει καὶ γενικὸν χαρακτήρα, διότι συνεκτίθεται ἐν αὐτῇ καὶ γενικῶς ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων.

† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Τὸ Συνοδικὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ ΙΓ' τόμου τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Ἐταιρείας τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν) Ἐν Ἀθήναις 1937. Ὁ Σεβ. Λεοντοπόλεως κ. Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης, προλογίζομενος τῆς πραγματείας ταύτης, ἀποδεικνύει ἔτι δὲν ὑπήρξεν ἐν μόνον «Συνοδικὸν τῆς Ὀρθοδοξίας» ἀλλὰ πολλὰ τοιαῦτα, διότι ἐκάστη τῶν Ἐκκλησιῶν εἶχεν ἴδιον Συνοδικόν, ἀναφέρει δὲ πέντε μέχρι τοῦδε γνωσθέντα «Συνοδικά», εἰς ὃ προστίθησι ἕκτον τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδόμενον ἐκ δύο κωδικῶν, τῆς Λαύρας τοῦ Ἀγ. Ὁρους καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης. Τὸ Συνοδικόν, κυρίως εἰπεῖν, τοῦτο εἶναι ἀγνώστου Ἐπισκοπῆς τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν, συντεταγμένον προφανῶς ἐπὶ τῇ θάσει τοῦ Συνοδικοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ δὴ τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν. Ἐν αὐτῷ γίνεται μεία τοπικῶν ἁγίων τῆς Ἑλλάδος, 23 Μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν, 13 Ἐπισκόπων ἀγνώστου Ἐπισκοπῆς Ἀθηνῶν. Πρῶτος μνημονεύεται ἐν αὐτῷ μητροπολίτης Ἀθηνῶν Σάβας († 914) καὶ τελευταῖος δὲ μετὰ τὸν Ἁγιοθεοδωρίτην Νικόλαον (1166—1175) Ἀθηνῶν Ἰωάννης, τελευταῖος δὲ αὐτοκράτωρ μνημονεύεται ὁ Ἀλέξιος β' (1180—1183). Φαίνεται ἕως ἔτι ἡ προσθήκη τοῦ ὀνόματος τούτου εἶναι μεταγενεστέρα, διότι ἐκ τῆς ἐν τῷ Συνοδικῷ ἀναγραφῆς τῶν Ἀρχιερέων Ἀθηνῶν ἠλλείπουσι τέσσαρα ὀνόματα καὶ δὴ διασῆμων Ἀρχιερέων.

Ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ «Συνοδικοῦ» καταφαίνεται σπουδαία διαφορὰ αὐτοῦ πρὸς τὰ λοιπὰ γνωστὰ Συνοδικά. Μνημονεύονται ἐν

αὐτῷ ὄνόματα αἱρετικῶν, παραλειπόμενα ἐν ἄλλοις «Συνοδικαῖς». Ἰδίᾳ μνεῖα γίνεται πολλῶν Βογομίλων (οὕτως ἀναγνωστέον τὴν ἐν σελ. 10 λέξιν: Βογομίλων) ὀνομασί, ἀνωμόως δὲ καταδικάζεται ἡ διδασκαλία ἄλλων αἱρετικῶν, οἷον παραδεχομένων δευτέραν Ἁγίαν Τριάδα, χρησιμοποιοῦντων ἀποκρύφους Ἁγίας Γραφάς, ὀδελυσομένων τὸν γάμον καὶ τὴν κρεωφαγίαν, ἀρνούμενων τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ὑμνωδίας, τηρούντων δὲ μόνον τὴν Κυριακὴν προσευχὴν «Πάτερ ἡμῶν», ἀποσχίζομένων ἀπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ ἰδρυόντων ἰδίως Παραсунаγωγάς, ἀρνούμενων τὰ Μυστήρια τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς θείας Εὐχαριστίας, τέλος τῶν ὀπαδῶν τοῦ γνωστικοῦ φιλοσόφου Ἰωάννου Ἰταλοῦ. Καταδικάζονται ἰδιαιτέρως τὰ συγγράμματα τοῦ Εὐστρατίου Νικαίας, ἀνδρὸς ἐλλογιμωτάτου καὶ θεολόγου διαπρεποῦς ἀλλ' ἀστοχῆσαντος περὶ τὴν διατύπωσιν τῶν σχέσεων τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων καὶ ἀναγκασθέντος ν' ἀνακαλέσῃ τὰ ἐσφαλμένως γραφέντα ἐν τινι Συνόδῳ τοῦ 1117, ἐν ΚΠόλει συγκληθείσῃ.

Ἐν τῇ Συνοδικῇ ἀναγράφονται νέα ὀνόματα Ἀρχιερέων Ἀθηνῶν μὴ ὑπάρχοντα ἐν τοῖς παρ' ἄλλων καὶ τελευταίως παρ' ἡμῶν (Ἡ Ἐκκλησία Ἀθηνῶν, σ. 111) δημοσιευθεῖσι καταλόγοις. Τοιαῦτα ὀνόματα εἶναι ὁ μετὰ τὸν Θεοδῆγιον (1' αἰὼν) Ὑπάτιος καὶ Γερμανός, μετὰ τὸν Ἰωάννην ε' Βλαχερνίτην Σύγκελλον (1007) Γρηγόριος, Νικήτας καὶ Θεοδόσιος, μετὰ τὸν Λέων δ' Σύγκελλον καὶ Ρήκτορα (†1069) Ἰωάννης, μετὰ τὸν Νικήταν Κούρδην (†1103) Ἐπιφάνιος, μετὰ τὸν Νικηφόρον (†1121) Λέων καὶ τέλος μετὰ τὸν Νικόλαον α' Ἀγιοθεωρίτην ὁ Ἰωάννης, ἀγνωστος ἀλλαχόθεν, ἐκτὸς ἂν εἶναι ὁ ἴδιος πρὸς τὸν Ἰωάννην Βλαχερνίτην. Προφανῶς τὰ νέα ταῦτα ὀνόματα εἶναι πραγματικά, διότι προσετίθεντο ἐκάστοτε ἐν τῇ Συνοδικῇ, ἀλλὰ πότε ἀκριβῶς ἤκμασαν δὲν καθορίζεται.

Μετὰ τὰ ὀνόματα ταῦτα μνημονεύονται, ὡς εἶπομεν, 13 ὀνόματα Ἐπισκόπων ἀγνώστου Ἐπισκοπῆς τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν διαλαμφάντων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, τοῦ μητροπολίτου Θηβῶν Ἰωάννου Καλοκτένη, τῶν δόσιων Λουκά καὶ Μελετίου, τοῦ Πέτρου Ἀργούς, τοῦ δόσιου Εὐθυμίου τοῦ ἐν Εὐβοίᾳ, μνημονοῦσται καὶ ὁ ἅγιος Κλήμης ὁ Στυλῆτης ἐν τῇ Σαγματῇ τῆς Βουλίας ἀσκήσας (†953), ὅπου νῦν ἡ Μονὴ Σαγματᾶ. Ἀκολουθία αὐτοῦ ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς Μονῆς Σαγματᾶ, ἀλλ', ὡς σημειοῖ ὁ ἐκδότης τοῦ Συνοδικοῦ, σῴζεται τούτου Ἀκολουθία ἐν κώδιξι τῆς Λαύρας τοῦ ἁγ. Ὁρους. Μετὰ τινὰς ἄλλους γνωστοὺς ἁγίους γίνεται μνεῖα τοῦ δόσιου Δανιὴλ ἀσκητοῦ καὶ Στυλῆτου ἐν τῇ πόλει Εὐβοίας, ἐν τῇ Μονῇ Καλυβίτου ἀκμάσαντος, ἀγνώστου δὲ ἀλλαχόθεν. Ἀγνωστοὶ ὡσαύτως εἶναι οἱ περαιτέρω μνημονουόμενοι Νικόλαος μοναχὸς καὶ ἡγούμενος τοῦ Νέτακος ἢ Ἐτακός καὶ ἕτερος δόσιος Λουκάς ἡγούμενος τῶν Συνοικίων. Ἀγνωστον ποῦ ἔκειτο ἡ Μονὴ Συνοικίων, Γενικῶς εἰπεῖν τὸ σπουδαιότατον περιεχόμενον τοῦ Συνοδικοῦ προβάλλει πολλὰ καὶ ἐν πολλοῖς δύσλυτα προβλήματα, προκειμένου δὲ περὶ τοῦ χρόνου τῆς συντάξεως αὐτοῦ ὁ σο-

φὸς καὶ ἀκαταπόνητος ἐκδότης αὐτοῦ φρονεῖ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐν αὐτῷ ἐνδείξεων ὅτι χρόνος τῆς συντάξεως αὐτοῦ εἶναι ὁ 16' αἰὼν, ἐπειδὴ δὲ ἀποσιωπᾶται τὸ ὄνομα τοῦ Μιχαήλ Ἀκρομινάτου, ἀρχιερατεύσαντος κατὰ τὰ ἔτη 1181—1220, πιθανὸν ζῶντος αὐτοῦ συντάχθη καὶ πάντως πρὸ τῆς φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι.

† Ο ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Hans Lietzmann, Der Glaube Konstantins des Grossen, Berlin 1937—Τοῦ αὐτοῦ: Die Anfänge des Problems Kirche und Staat, Berlin 1938 (Ἀνάπτυα ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῆς Πρωσσικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν). Ὁ διαπρεπὴς Καθηγητὴς κ. H. Lietzmann ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἀνωτέρω πραγματειῶν, αἵτινες προήλθον ἐξ ἀνακοινώσεων εἰς τὴν Πρωσσικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν ἐξετάζει τὸ ζήτημα κατὰ πόσον ὁ Μ. Κωνσταντῖνος εἶχεν ἀποδεχθῆ εἰλικρινῶς τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Ὁ κ. L. ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀναντιρρήτων μαρτυριῶν καὶ ἱστορικῶν δεδομένων καταλήγει εἰς τὸ πόρισμα ὅτι ὁ Μ. Κωνσταντῖνος δὲν ἦτο ἀπλῶς μονοθεϊστῆς, ἀλλὰ χριστιανός, ἐπίστευε δὲ καὶ συνηθάνετο ὅτι εἶχεν ἀποστολὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἠνεύχετο ὅμως τὸν Ἐθνισμὸν καὶ δὲν ἔπραξεν κατ' αὐτοῦ ὅτι οἱ προκράτορι αὐτοκράτορες κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἔπραξαν. Ὁ κ. L. φρονεῖ ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος τὴν χριστιανικὴν πίστιν παρέλαβε ἐν σπέρματι ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ οἴκου. Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ πραγματείᾳ, τὴν ἀρχὴν τοῦ προβλήματος τῆς σχέσεως Ἐκκλησίας καὶ Κράτους, ἀνευρίσκει ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ πολιτικῇ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, προκληθέντος ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς καταστολὴν σχισμάτων ὡς τὸ τῶν Δοκτιστῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ καὶ αἰρέσεων ὡς ὁ Ἀρειανισμὸς ἐν τῇ Ἀνατολῇ. X.

Ἀδαμαντίου Διαμαντιοπούλου, Γεννάδιος ὁ Σχολάριος ὡς ἱστορικὴ πηγὴ τῶν περὶ τὴν ἄλωσιν χρόνων, Ἐν Ἀθήναις (Ἀνατύπωσις ἐκ τῶν «Ἑλληνικῶν») 1936.

Τοῦ αὐτοῦ: Κατάλογος Ἐπισκοπῶν καὶ Μητροπολιτῶν Ἀρχιἰαλίου (Ἀνατύπωσις ἐκ τῶν «Θρακικῶν») Ἐν Ἀθήναις 1937.

Τοῦ αὐτοῦ: Ἐπὶ τῇ 1606ῃ ἐπετηρίδι τοῦ θανάτου τοῦ Μ. Κωνσταντίνου (337—1937) Ἐν Ἀθήναις (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν) 1937.

Τοῦ αὐτοῦ: Ὁ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐλληνικὸς πολιτισμὸς, Ἐν Ἀθήναις (Ἀνατύπωσις ἐκ τῶν «Μικρασιατικῶν Χρονικῶν») 1938.

Ἡ δημοσίευσίς τῶν συγγραμμάτων τοῦ Γενναδίου Σχολαρίου κατέσκησε δυνατὴν τὴν μελέτην τῶν κατ' αὐτόν, ἔ δὲ κ. Ἀδ. Διαμαντόπουλος εἰδικῶς ταῦτα ἐρευνήσας παρέσχεν ἐν τῇ ἀνωτέρῳ πραγματείᾳ αὐτοῦ ἀκριθεῖς εἰκόνα τῆς προσωπικότητος τοῦ Πατριάρχου καὶ ἠρύσθη ἐξαυτῶν σπουδαιότατας εἰδήσεις καὶ ἄλλας μὲν σχετικὰς πρὸς τὰ ὀλέθρια ἐπακολουθήματα τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου ἰδίως δὲ περὶ τῆς τύχης τοῦ Σχολαρίου μετὰ τὴν ἄλωσιν, τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Πατριαρ-

χειλου καὶ τῆς καθόλου καταστάσεως τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τὸ νέον καθεστῶς. Ὁ κ. Δ. ἐκ τοῦ χαρακτήρος τοῦ Γενναδίου ἐξηγεῖ δυσχερείας τινὰς παρουσιασθείσας κατὰ τὰς τραγικὰς ἡμέρας τῆς ἀρχιερατείας αὐτοῦ.—Μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας συλλέξας ὁ κ. Δ. τὰς περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἐπαρχίας Ἀγχιάλου, ἀπύρτισε τὸν κατάλογον τῶν Ἐπισκόπων καὶ Μητροπολιτῶν αὐτῆς ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἀνωτέρω πραγματειῶν. Ἀναγράφονται Ἐπίσκοποι ἀπὸ τοῦ Σωτᾶ περὶ τὸ 170 ἀρχιερατεύσαντος μέχρι τοῦ Κωνσταντίνου (1909) τοῦ τελευταίου Ἕλληνοῦ Ἀρχιερέως. Προτάσσεται δὲ τῆς ἀναγραφῆς ταύτης γενικὴ ἐπισκόπησις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ παρελθόντος τῆς Ἀγχιάλου.—Ἐν τῇ τρίτῃ πραγματείᾳ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς 1600ῆς ἐπετείου ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ὁ κ. Δ. ἐξήγησε γενικῶς τὰς ἱστορικὰς συνθήκας ὑφ' ἃς διετέλεσε τὸ Ῥωμαϊκὸν Κράτος, καθ' ὃν χρόνον ἀνελάμβανε τὴν ἀρχὴν ὁ Μ. Κωνσταντῖνος καὶ τὴν μεγαλουργίαν τούτου δρᾶσιν ὡς πρώτου χριστιανοῦ Αὐτοκράτορος.—Τέλος ἐν τῇ τετάρτῃ πραγματείᾳ ἀποτελοῦσῃ Ἐισαγωγὴν εἰς τὸν Α'. Τόμον τῶν «Μικρασιατικῶν Χρονικῶν» ὁ κ. Δ. ἐξετάζει ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸν Μικρασιατικὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν κατὰ τὰς σπουδαιότερας αὐτοῦ ἐκδηλώσεις ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Παρὰ τὴν συντομίαν αὐτῆς ἡ πραγματεία παρέχει πλήρη καὶ ἀπρηκιδωμένην εἰκόνα τοῦ Μικρασιατικοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

X.

Α. Σιγάλα Νικήτα Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης εἰς τὰ θαύματα τοῦ ἁγίου Δημητρίου, Ἐν Ἀθήναις (ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἑταιρείας τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν) 1936.

Τοῦ αὐτοῦ: Des Chrysippos von Jerusalem Enkomeon auf den hl. Johannes den Täufer. Textkritische erstmalige Ansgabe mit einem Anhang Untersuchungen und Ergänzungen zu den Schriften des Chrysippos, Athen (Texte und Untersuchungen zur byz.—neugr. Philologie. Zwanglose Beihefte zu den «Byz.—Neugr. Jahrbüchern» Herausg. von Pief, N. A. Bees) 1937.

Μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας ὁ κ. Ἀ. Σιγάλας, Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ἐν τῇ ποιότητι τῶν ἀνωτέρω πραγματειῶν παραθέτει ἀνέκδοτον Λόγον εἰς τὰ θαύματα τοῦ ἁγ. Δημητρίου, ὀφειλόμενον εἰς τὸν κατὰ τὸν ἰδ. αἰῶνα χρηματίσαντα Ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης Νικήταν. Ἐν Ἐισαγωγῇ ὁ κ. Σ. ποιεῖται σπουδαίας παρατηρήσεις περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἀγιολογικῶν κειμένων γενικῶς καὶ εἰδικώτερον τῶν εἰς τὸν ἁγ. Δημήτριον ἀναφερομένων, ὑποδεικνύων ταυτοχρόνως τὰς δυσχερείας τῆς κριτικῆς ἐρεύνης αὐτῶν. Ὁ ἐλλόγιμος Ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης Νικήτας, οὗτινος καὶ ἕτερα ἔργα, τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτα, σώζονται κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ λόγου αὐτοῦ εἰς τὰ θαύματα τοῦ ἁγ. Δημητρίου εἶχεν ὑπ' ὄψιν προγενεστέρας ἀφηγήσεις καὶ δὴ τὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης

Ἰωάννου κατὰ τὸν ζ' αἰῶνα ἀκμάσας, ἀλλ' ἔχει ἱκανὰ τὰ ἰδιάζοντα, διακρίνεται δ' ἐπὶ σαφήνεια, συντομία καὶ ἡρεμία ὕφους.

Ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ὁ κ. Σ. ἀσχολούμενος περὶ τὸν Πρεσβύτερον Ἱεροσολύμων Χρυσίππου ἐξέδωκε μέχρι τοῦδε ἱκανὰ ἀνέκδοτα κείμενα αὐτοῦ, οἷον Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἁγ. Θεόδωρον Τήρωνα, Λόγον εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ Ἐγκώμιον εἰς τὸν Ἀρχάγγελον Μιχαήλ. Τὸν νῦν ἐκδιδόμενον λόγον εἰς τὸν ἁγ. Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον συνοδεύει οὐ μόνον μετὰ τῶν σχετικῶν πρὸς αὐτὸν παρατηρήσεων ἰδίως περὶ τῆς παραδόσεως τοῦ κειμένου καὶ τῆς ὑπὸ Fr. Combefis γενομένης λατινικῆς μεταφράσεως, ἣν καὶ παραθέτει μετὰ τὸ ἑλληνικὸν κείμενον, ἀλλὰ καὶ μετὰ μελέτης περὶ τοῦ Χρυσίππου ὡς συγγραφέως. Ἐξετάζει τὸ ὕφος καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ, τὴν θέσιν καὶ τὴν σημασίαν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ φιλολογίᾳ καὶ τῷ ρυθμικῷ πεζῷ λόγῳ τῶν βυζαντινῶν συγγραφέων. Τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτοῦ παρατηρήσεις ὁ κ. Σ. συμπληροῖ διὰ πλουσίας βιβλιογραφίας καὶ διὰ πίνακος καὶ λεξιλογίου καταστήσας τὴν ἀρίστην πραγματείαν ταύτην ἀληθῶς ὑποδειγματικὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν. X.

N. Εὐσταθίου, Κύριλλος καὶ Μεθόδιος. Ρωσσικαὶ Γραφαὶ καὶ πρώτη μετάφρασις τοῦ Εὐαγγελίου εἰς τὴν Σλαβικὴν. Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ συγγράμματος «Ἡ ρωσσικὴ γλῶσσα καὶ ἡ λογοτεχνία αὐτῆς». Ἀθήναι 1936. Σύντομος βιογραφία τῶν Ἀποστόλων τῶν Σλαῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου καὶ ἔκθεσις περὶ τῆς διαδόσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ μεταξὺ τῶν Σλαῶν καὶ περὶ τῆς μεταφράσεως τῶν Ἀγίων Γραφῶν εἰς τὴν σλαβωνικὴν.

Μιχαὴλ Κωνσταντινίδου, Σχέσεις Ἀγγλικανῶν καὶ Ὀρθοδόξων, Ἐν Ἀθήναις (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Ἐκκλησίας») 1936. Ἐμπεριστατωμένη καὶ ἀκριβὴς ἔκθεσις τῶν σχέσεων Ἀγγλικανῶν καὶ Ὀρθοδόξων καὶ τῶν μεταξὺ αὐτῶν διεξαχθειῶν συζητήσεων ἐπὶ δογματικῆς φύσεως ζητημάτων. Ἐπὶ τῶν περισσοτέρων τούτων, κατόπιν διονυχιστικῆς ἐρεύνης, ἐπῆλθε συμφωνία. Γνώμων δὲ καὶ κανῶν τῶν συζητήσεων ἐτέθη καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἢ πίστις τῆς μιᾶς καὶ ἀδαιριέτου Ἐκκλησίας. X.

Βασιλείου Μυστακίδου, Ἐπισκοπικοὶ Κατάλογοι. Ἐκδίδονται ἐκ τοῖς ἐν καταλόποις σημειώσεων, ἐπιμελεῖα Γερασίμου Κονιδάρη, Ἐν Ἀθήναις 1936. Ἐν τοῖς καταλόποις τοῦ ἀειμνήστου Βασιλείου Μυστακίδου εὐρέθησαν σημειώσεις ἐν αἷς μνημονεύονται Ἐπίσκοποι τῶν κυρίως Βυζαντινῶν καὶ ἰδιαίτατα τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνων. Αἱ σημειώσεις συναρμολογηθεῖσαι ἐπιμελεῖα τοῦ κ. Γερασίμου Κονιδάρη εἰδικῶς ἀσχολουμένου περὶ τὰς Ἀναγραφὰς τῶν Ἐπισκοπῶν καὶ Ἐπισκόπων, ἀπῆρτισεν τὴν ἀνωτέρων πραγματείαν ἥτις δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς Συμβολὴ εἰς τοὺς Ἐπισκοπικοὺς καταλόγους τῆς Ἐκκλησίας ΚΠόλεως. X.

Ἐβλογίου Κορυλία Λαυριώτου, νῦν Ἐπισκόπου Κορυζῆς. Κύριλλος Πραηγούμενος Λαυριώτης, ὁ Χρονογράφος, Ἐν Ἀθήναις 1935. **Τοῦ αὐτοῦ:** Θεόκλητος ὁ Πολυείδης (ὁ λεγόμενος Ἀγαθαγγελοσ) καὶ τὸ Λεύκιωμα (1731—1733) αὐτοῦ ἐν Γερμανίᾳ (ἐξ ἀνεκδότου κώδικος). Ὁ φιλελληνισμὸς τῶν Γερμανῶν, Ἐν Ἀθήναις 1935.

Ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἀνωτέρω πραγματειῶν ἐκτίθεται ἡ βιογραφία τοῦ Κυρίλλου Λαυριώτου καὶ ἐξετάζεται οὗτος λίαν ἐπισταμένως ὡς χρονογράφος, ὡς περιηγητῆς, ὡς ἐκκλησιαστικὸς ποιητῆς καὶ ἐπιγραμματοποιός, ὡς συναξαριστῆς καὶ μεταφραστῆς, ὡς ἐρασιστῆς καὶ παραδοξογράφος. Ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκτίθεται διὰ μακρῶν ἑ βίος καὶ ἡ δράσις τοῦ πολυπράγμονος Θεοκλήτου Πολυείδους, αἱ σχέσεις αὐτοῦ μετὰ τῶν Διαμαρτυρομένων, αἱ ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ γένους καὶ τῆς ἀνασυστάσεως τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας προσπάθειαι καὶ αἱ περιοδεῖαι αὐτοῦ ἀνά τὴν Εὐρώπην. Εἰδικώτερον ποιεῖται λόγον ὁ σ. περὶ τῶν «Χρησμῶν τοῦ Ἀγαθαγγέλου», ὧν ὑπῆρξε κυρίως συντάκτης ὁ Θεόκλητος Πολυείδης, καὶ περὶ ἄλλων χρησμολογικῶν βιβλίων.

X.

Ἀρχιμ. Ἐμμανουὴλ Καρπαθίου, Καθηγητοῦ, Ἡ λατινικὴ Προπαγάνδα καὶ αἱ Κυκλάδες κατὰ τὸν ιη αἰῶνα. Ἐκδίδεται ὑπὸ Ἰ Ράμφου Διευθυντοῦ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁρφανοτροφείου Βουλαγαμένης. Ἐν Ἀθήναις 1936. Ἐν τῷ τεύχει τούτῳ δημοσιεῦνται ὅκτω Ἐκθέσεις πρὸς τὸ ἐν Ρώμῃ «Συνέδριον τῆς Προπαγάνδας Πίστεως» τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ὧν τῶν μὲν ἕξ πρώτων συντάκτης εἶναι ὁ λατίνος Ἐπίσκοπος Σύρου Ἀντώνιος Justiniani, τῶν δὲ δύο τελευταίων ὁ λατίνος Ἀρχιεπίσκοπος Παροναξίας Ἰωάννης Crispi, ἀμφοτέροι ζήσαντες κατὰ τὸν ιη' αἰῶνα. Περὶ τούτων παρέχονται σχετικαὶ βιογραφικαὶ εἰδήσεις ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ. Αἱ νῆσοι εἰς ἃς ἀναφέρονται αἱ Ἐκθέσεις εἶναι Κίμωλος, Σίφνος, Σέριφος, Κύθνος, Κέα καὶ Ἄνδρος ὧν περιγράφεται ἡ κατάστασις ἀρχομένου τοῦ ιη' αἰῶνος, εἶτι δὲ Νάξος, Πάρος μετὰ τῆς Ἀντιπάρου, ὧν περιγράφεται ἡ κατάστασις τελευτώντος τοῦ ἰδίου αἰῶνος. Αἱ μὲν τοῦ Justiniani Ἐκθέσεις εἶναι συντεταγμέναι ἰταλιστί, παρατίθεται δὲ ἑλληνικὴ μετάφρασις αὐτῶν, αἱ δὲ τοῦ Crispi ἑλληνιστί. Ἡ ἱστορικὴ ἀξία τῶν Ἐκθέσεων εἶναι μεγάλη καὶ ἀπὸ ἑλληνικῆς ἐκόψεως, διότι ἐν αὐταῖς γίνεται μνεία τῆς κοινωνικῆς, ἠθικῆς, θρησκευτικῆς καὶ πολιτικῆς καταστάσεως τῶν ὑπὸ τοῦ Τούρκου ὑποδούλων ἑλλήνων κατοίκων τῶν εἰρημμένων νήσων, ἀναγράφονται δὲ αἱ θεοκατάκριτοι προσπάθειαι τῶν ὀργάνων τῆς λατινικῆς Προπαγάνδας πρὸς προσηλυτισμὸν τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων. Ὡς δὲ σημειοὶ ὁ ἐκδότης τοῦ ἀνωτέρω τεύχους κ. Ἰ. Ράμφος ἡ ἐργασία τοῦ Ἀρχιμ. Ἐμμ. Καρπαθίου δὲν εἶναι ἀπλῶς καὶ μηχανικῶς μεταφραστικὴ, ἀλλὰ κριτικὴ πρωτίστως ἀπὸ τῆς ὕψεως τῶν σχέσεων τοῦ Παπισμοῦ πρὸς τὴν Ὀρθοδοξίαν ἐν ταῖς νήσοις. Ὅντως δὲ τὸ δημοσιεύμενον κείμενον τῶν Ἐκθέσεων συνοδεύεται ὑπὸ πλείστων διαφωτιστικῶν σημειώσεων καὶ παρατηρήσεων. Μετὰ τὰς Ἐκθέσεις

παρατίθεται Σημείωσις ἐκ τῆς περι Νάξου ἱστορίας τοῦ γερμανοῦ ἱησοῦστου Lithel (τέλος τοῦ ἰη' αἰῶνος) περι τοῦ Ρωσικοῦ στόλου καὶ τῆς ρωσικῆς κατοχῆς, ἣς μνείαν ποιεῖται καὶ ὁ λατίνος ἀρχιεπίσκοπος Κρίσπης ἐν τῇ Ἐκθέσει του. Ἡ ἀρίστη αὐτῆ ἐκδόσις ἐπισφραγίζεται δι' ἀναλυτικῶν εἰκόνων προσώπων τοπωνυμιῶν καὶπραγμαμάτων, εἶναι δὲ ἀξία πάσης προσοχῆς. X.

A. Soloviev-Vl. Mošin. Diplomata graeca regum et imperatorum Serviae. (Publications de l'Académie royale de Serbie, t. III, fasc. 7: Fontes rerum slavorum meridionalium editi cura J. Radonić, series 6 [Fontes lingua graeca conscripti], t. I.) Belgrade, 1936. In-8 cxxxii-538.

G. Rouillard-P. Collomp. Actes de Lavra. Édition diplomatique et critique d'après les descriptions, photographies et copies de G. Millet et Spyridon de Lavra. T.I. (897-1178). (Archives de l'Athos publiés sous la direction de G. Millet, t. I.) Paris 1937. In-8 xxxiv 249.

S. t. Binon, Deux contributions importantes à l'histoire de la Sainte Montagne, Louvain (ἐκ τῆς Revue de l'histoire ecclésiastique, xxxiv, 1938, τεύχ. 2) 1938.

Εἰς τὰς δύο ἀνωτέρας σπουδαίας ἐκδόσεις ἐγγράφων σχετικῶν πρὸς τὸ Ἅγιον Ὄρος ὁ κ. Στέφανος Βινόν ποιεῖται σπουδαίας παρατηρήσεις φιλολογικᾶς καὶ ἱστορικᾶς, ἐξ ὧν διαφωτίζεται ἡ ἱστορία τῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους. X.

Κ. Ἀμάντου, Οἱ προνομιακοὶ ὄρισμοὶ τοῦ Μουσουλμανισμοῦ ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν (ἐκ τῶν «Ἑλληνικῶν») Ἐν Ἀθήναις 1936. Ἐκτίθενται τὰ κατὰ τοὺς διαφόρους γνησίους ἢ μεταγενεστέρους ὄρισμοὺς τοῦ Μωάμεθ καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ χαλιφῶν ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν, ὧν ἡ ἐμφάνισις κατὰ τὸν σ. ὀφείλεται εἰς τὰς καταπιέσεις τῶν χαλιφῶν καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ δικαίου τοῦ ἀμάν, ἧτοι τῆς προστασίας τῆς ὁποίας οἱ μὴ μουσουλμάνοι (djimmi) δύνανται ν' ἀπολαύσωσι ἐπὶ πληρωμῇ φόρου κεφαλικοῦ (djizya), εἰδικιώτερον δ' ἐξετάζονται αἱ σχέσεις τοῦ τουρκικοῦ Μουσουλμανισμοῦ πρὸς τοὺς Χριστιανούς, παρατίθενται καὶ ἀναλύονται κείμενα θερατίων πρὸς τοὺς Πατριάρχας, Ἀρχιερεῖς καὶ Κοινότητες. X.

Georghe Cront, Legistatia Bisericeasca din Grecia, Bucuresti 1936.

Τοῦ αὐτοῦ: Alegerea Jerarhilor in Biserica Orthodoxa, Bucuresti 1937.

Τοῦ αὐτοῦ: Icononia in dreptul Bisericesc Orthodox I, Principii II, Dispensa si gratierea, Bucuresti 1937. Ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἀνωτέρω πραγματειῶν ὁ κ. Γεώργιος Cront ἐκθέτει τὴν ὀργάνωσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῇ θάσει τῶν τελευταίων νόμων. Ἐν

τῇ δευτέρᾳ ἐξετάζει ἱστορικῶς τὸ ζήτημα περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς τῶν Ἀρχιερέων. Τὰς δύο δὲ τελευταίας πραγματείας ἀφιερῶ εἰς τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κανονικῶν διατάξεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς πράξεως αὐτῆς.

X.

Βασιλείου Ἰωαννίδου, Ὁ μυστικισμὸς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ αἱ θρησκευτικαὶ ἰδέαι τῆς τάσεως τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων. Ἐν Ἀθήναις 1936.

Ὁ κ. Ἰωαννίδης ἔχων ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ μυστικισμοῦ τοῦ Ἀπ. Παύλου καὶ θαυτάτα ἐγκύψας εἰς τὰς ἐπιστολάς αὐτοῦ παρέχει ἐν τῇ πραγματείᾳ ταύτῃ τὴν πληρεστέραν κατὰ τὸ δυνατὸν λύσιν τοῦ προβλήματος περὶ τοῦ μυστικισμοῦ τοῦ Παύλου. Ἐν Εἰσαγωγῇ ἐξετάζων γενικῶς τὰ κατὰ τὸν θεωρητικὸν καὶ θρησκευτικὸν μυστικισμὸν, ἐν πρώτῳ μέρει τῆς πραγματείας ἐξετάζει αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ πρόβλημα τῆς μυστικῆς ἐν Χριστῇ ζωῆς τοῦ Παύλου. Ἀποδεικνύει ὅτι τὸ παρὰ τὴν Δαμασκὸν δράμα ὑπῆρξεν ὁ σπινθήρ, ὅστις ἀνέφλεξεν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Παύλου τὸν διάπυρον χριστοκεντρικὸν μυστικισμόν του καὶ τὴν ἀφετηρίαν τῆς καινῆς κατὰ Χριστὸν ζωῆς αὐτοῦ. Ἀποκρούων δι' ἀναντιρρήτων ἐπιχειρημάτων τὰς διαφόρους γνώμας τῶν ὀρθολογιστῶν ἀποδεικνύει ἐπίσης ὅτι ἡ ἐπιστροφή τοῦ Παύλου εἰς τὸν Χριστιανισμόν ἐγένετο δι' ὑπερφυσικοῦ μέσου, δ' ἀμέσου ἐπεμβάσεως αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Οὐδεμία προηγήθη προπαρασκευῆ, οὔτε βαθμιαία προσαγωγή του εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Ἀναλύων ὁ σ. τὸν χριστοκεντρικὸν μυστικισμόν τοῦ Παύλου ὑποδεικνύει τὰς σπουδαιότερας αὐτοῦ ἐκδηλώσεις. Ἐν δευτέρῳ μέρει τῆς πραγματείας ἐκθέτει ὁ σ. τὰ κατὰ τὸν μυστικισμόν τῶν ἑλληνικῶν χρόνων ἵνα δείξῃ τὴν πλήρη ἀνεξαρτησίαν τοῦ Παύλου ἐπ' αὐτοῦ.

X.

Dr Max Planck, Religion und Naturwissenschaft. Vortrag gehalten im Balticum, Leipzig 1937.

Σοφοκλέους Δῶλη, Ἡ κοσμογονία κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν καὶ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας. Α' Γένεσις, — Μυθολογία, Θεσσαλονίκη 1931.

Εὐγενίου Μιχαηλίδου, Οἱ Κόπται. Ὄνομασία, ἱστορία, Ἐκκλησία, διδασκαλία, γλῶσσα καὶ φιλολογία, γλῶσσα καὶ χαρακτηρισμὸς Ἀλεξάνδρεια 1937.

Τοῦ αὐτοῦ: Ἐξέχονται φυσιγνωμίαι ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ Γραμματολογίᾳ τῆς Κοπτικῆς Ἐκκλησίας (ἀπὸ τοῦ ζ' μέχρι τοῦ κ' αἰῶνος) Ἀλεξάνδρεια 1937.

Ἀναίρεσις τῶν κατὰ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων θεωρειῶν τοῦ Sir Anton Bertram (τὸ αὐτὸ καὶ ἀγγλιστί) Ἐν Ἱεροσολύμοις (ἐκ τῆς «Νέας Σιών») 1937, (ἐκδοσις τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων).

Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, Ἡ Μικρὰ Ἀσία ὡς κέντρον τῆς δράσεως τοῦ Ἀπ. Παύλου (Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ περιοδ. «Μικρασιατικά Χρονικά») Ἀθήναι 1938

Τοῦ αὐτοῦ: Ἡ κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας κατὰ τὸν ἰδ' καὶ ιε' αἰῶνα (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος τῆς Ἐταιρείας τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν) Ἐν Ἀθήναις 1937.

Τοῦ αὐτοῦ: Εἰδήσεις περὶ τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἰσ' μέχρι τῶν μέσων τοῦ ιζ' αἰῶνος (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἐπιστ. Ἐπετηρίδος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν), Ἐν Ἀθήναις 1938.

Τοῦ αὐτοῦ: Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος. Ἐπιστροφή αὐτοῦ εἰς τὸν Χριστιανισμόν. Ἐπὶ τῇ ἰσ' ἑκατονταετηρίδι τοῦ θανάτου αὐτοῦ (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Ἐκκλησίας») Ἐν Ἀθήναις 1937.

Δημ. Σ. Μπαλάνου, Ἀνακοινώσεις ἐν τῷ Α' ἐν Ἀθήναις Συνεδρίῳ τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας. (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐπιστ. Ἐπετηρίδος τῆς Θεολογ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν 1937) Ἐν Ἀθήναις 1937. Ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἀνακοινώσεων λόγος γίνεται περὶ τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας τῆς θεοπνευστίας καὶ τῆς ἱεράς Παραδόσεως καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ περὶ τοῦ προβλήματος τῆς συγκλήσεως Οἴκουμ. Συνόδου

Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων Ἱερεκκιήλ, Δύο νέα βιβλία περὶ ἡμερολογίου Ἐν Ἀθήναις 1937. Κριτικὴ πραγματεία τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ πρώην Λεοντοπόλεως Σωφρονίου Εὐστρατιάδου.

Διον. Δημ. Παπαγιαννοπούλου, Ἡ σημασία τοῦ συμβιβασμοῦ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Φρειδερίκου Βαρβαρόσσα καὶ τοῦ Πάπα Ῥώμης Ἀλεξάνδρου Γ' διὰ τὴν Βυζαντινὴν Ἀυτοκρατορίαν, Ἐν Ἀθήναις 1937.—Εἰσαγωγικῶς παρατίθενται γραμμαῖαι τινες περὶ τοῦ παπισμοῦ καὶ τοῦ περὶ τῆς περιβολῆς ἀγῶνος ἵνα ἐννοηθῇ ἐν τῷ ἀμέσῳ ἐπομένῳ πρώτῳ μέρει ὁ ἀγὼν τοῦ Φρειδερίκου Βαρβαρόσσα κατὰ τοῦ παπισμοῦ, ὅστις ἀπέλειξεν εἰς τὴν ἐν Ἐνετίᾳ Συνθήκῃ, τὸ δεύτερον σημεῖον συμβιβασμοῦ, πρὸς καιρὸν ἐννοεῖται, παπῶν καὶ αὐτοκρατόρων μετὰ τὴν Καλλίστιον εἰρήνην. Ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει ἐξετάζονται αἱ σχέσεις τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Κομνηνοῦ καὶ τοῦ Βαρβαρόσσα πρὸς διακρίβωσιν τῶν πολιτικῶν σχεδίων ἀμφοτέρων τῶν αὐτοκρατόρων, ἐν τῷ τρίτῳ δὲ καὶ τελευταίῳ μέρει ἐπεξηγούνται αἱ συνεννοήσεις τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ καὶ τοῦ πάπα Ἀλεξάνδρου Γ', ἐξ ὧν διακρίβονται καὶ τὰ ἐπὶ τῆς Ἀνατολῆς πολιτικὰ σχέδια τῶν Παπῶν. Ὁ σ. ἐστηρίχθη ἐπὶ τῶν πληροφορειῶν τῶν Βυζαντινῶν Χρονογράφων Ἰωάννου Κινάμου καὶ Νικήτα Χωνάτου ὡς καὶ ἐπὶ λατίνων ἱστορικῶν.

Κωνστ. Καλαντζῆ. Ὁ ἱστορικὸς Ἀμβρόσιος Φραντζῆς, ὁ κληρι-

κός, ὁ πολεμιστὴς καὶ ὁ διπλωμάτης (1771—1850). Μικρὰ πραγματεία ἀναφερομένη εἰς τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς δράσεως τοῦ Φραντζῆ.

Τοῦ αὐτοῦ: Γερμανὸς Ζαφειρόπουλος ὁ Χριστιανουπόλεως, Ἐν Ἀθήναις 1438. Συνοπτικὴ ἐκθεσις τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ μεγάλως συντελέσαντος εἰς τὴν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους Ἱεράρχου.

Σιαῦρου Ἐμμ. Μαιθαιάκη (νῦν Τιμοθέου Διακόνου) Τὸ Πανδιδακτήριον ΚΠόλεω: ἐκ τῆς «Νέας Συῶν» Ἐν Ἱεροσολύμοις 1936. Παρέχονται πληροφορίαι περὶ τοῦ Πανδιδακτηρίου ΚΠόλεως, ἰδίως κατὰ τὸν Μεσαρτήην.

Ἀρχιμανδρίτου Ἀθανασίου Σφακιανοῦ, Δ. Θ. Οἱ σοφοὶ περὶ Θεοῦ καὶ θρησκείας. (Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ τοῦ «Ἐκκλ. Φάρου»). Ἀλεξάνδρεια, Πατριαρχ. Τυπογραφεῖον 1937.

Χρήσιου Καπνουκάγια, Ἐκτάτου καθηγητοῦ τῆς Λατινικῆς Φιλολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, Οἱ ἡγήτορες τῆς ἀρχαίας Ρώμης λόγιοι καὶ οἱ νεωτερισμοί. Ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 1938). — Ἐναρκτήριον μάθημα ρηθὲν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθρῳσῇ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου.

Κωνσ. Ἰ. Βουβέρη Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, Αἱ ἱστορικαὶ γνώσεις τοῦ Πλάτωνος. Α' Βαρβαρικά. Ἀθῆναι, τύποις Μωυσιάδου καὶ Μάρδα 1938. (σ. 160).

Τοῦ αὐτοῦ Platon und die Barbaren, Aten (σ. 24).

Βασιλείου Μ. Βέλλα, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Παρατηρήσεις ἐπὶ τινῶν στίχων τοῦ βιβλίου τοῦ Ἀδακούμ (κατὰ τοὺς Ο'). Ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐπιστημ. Ἐπετηρίδος τῆς Θεολογ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἀθηνῶν. Ἀθῆναι, Τύποις «Φοῖνικος» 1938. (σ. 14).

Γεωργίου Α. Σωτηρίου Καθηγητοῦ τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, Ἐγχειρίδιον τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογίας Β'. Ἀνάτυπον ἐκ τῆς Ἐπιστ. Ἐπετηρίδος τῆς Θεολογ. Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. (μετ' εἰκόνων). Ἀθῆναι, τύποις «Φοῖνικος» 1938 (σ. 20).

Λεωνίδα Φιλιππίδου, Ὑφηγητοῦ τῆς Ἱστορίας τῶν θρησκευμάτων ἐν τῇ Θεολογ. Σχολῇ τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἐρησκεία καὶ ζωή. Ἀθῆναι, τύποις «Πυρροῦ» 1938 (σ. 35).

Τοῦ αὐτοῦ, Ἐρησκεία καὶ θάνατος Ἀθῆναι, τύποις «Πυρροῦ» 1938 (σ. 48).